

MED POL PROGRAMME

MED POL program (= Pollution Monitoring and Research Programme) je program zabývající se ochranou Středozemního moře před jeho znečišťováním z pozemních zdrojů a činností. Jedná se o program Spojených národů spadající pod Akční plán pro Středomoří (MAP – Mediterranean Action Plan¹), který společně s Barcelonskou úmluvou řeší znečištění Středozemního moře. Cílem programu je mimo jiné zajištění pomoci přilehlým zemím s monitoringem včetně vypracování plánů ochrany a prevence, kontroly znečištění a následné eliminace pozemních zdrojů znečištění. Asi 80 % znečištění mořského ekosystému pochází z lidské činnosti na souši.

Historie ochrany Středozemního moře sahá do roku 1975, kdy 16 středomořských států spolu s Evropským společenstvím podepsaly MAP, následující rok 1976 tyto státy přijaly Barcelonskou úmluvu (Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution) a byly přijato 7 protokolů zabývajících se každý určitou oblastí ochrany Středomoří. MED POL program slouží k implementaci 3 z těchto protokolů: Protokol o ochraně před znečišťováním z pozemních zdrojů, Protokol o zamezení znečišťování odpady shazovanými z plavidel a letadel a Protokol o nebezpečných odpadech.

Ochrana Středomoří je důležitá nejen z environmentálního hlediska: na pobřeží Středozemního moře o délce 46 000 km žije celkem 150 mil. obyvatel, ročně nadto navštíví tuto oblast cca 200 mil. turistů. Na této ploše je soustředěno asi 200 petrochemických a energetických zařízení, chemických průmyslů apod., které se podílejí na znečišťování této oblasti.

Mezi hlavní zdroje znečištění ve středomoří patří:

- Komunální odpadní vody a jejich likvidace
- Likvidace komunálního odpadu
- Aktivity, které přispívají k znečišťování ovzduší z mobilních zdrojů (doprava)
- Uvolňování nadbytečného množství živin, především dusíku a fosforu

¹ MAP se skládá kromě MED POL programu ještě z Blue Plan (BP), Priority Actions Programme (PAP), Specially Protected Areas (SPA) and Regional Marine Pollution Emergency Response Centre for the Mediterranean Sea (REMPEC).

- Skladování, přeprava a likvidace radioaktivních a nebezpečných odpadů
- Lidské aktivity, které přispívají k znečištění pobřeží

Důvody vzniku MED POL Programu:

- Degradace pobřežních a mořských ekosystémů
- Trvale neudržitelné využívání pobřežních a mořských zdrojů
- Ztráta habitatů živých organismů
- Pokles biodiverzity a množství ohrožených druhů organismů, introdukce nepůvodních druhů
- Neadekvátní ochrana pobřežních stanovišť a mořského prostředí a zvýšená rizika
- Zhoršení životních podmínek lidí
- Neadekvátní implementace již existujících regionálních a národních legislativ

Součástí MED POL programu je akční strategický plán (SPA MED) jehož cílem je určení prioritních cílových kategorií znečišťujících látek a činností, které mají být odstraněny nebo regulovány středomořskými zeměmi v časovém horizontu do roku 2025. Realizace projektu spočívá v přijetí specifických opatření vedoucích ke snížení znečištění a zásahů vycházející z Protokolu o ochraně před znečišťováním z pozemních zdrojů. Tyto cíle jsou v souladu se souvisejícími regionálními a mezinárodními programy a smlouvami, jako jsou směrnice EU a Stockholmská a Basilejská úmluva. Všechny klíčové činnosti obsažené v SPA MED jsou spjaté s prostředím měst a s průmyslovou činností, zvláště je cílen na zodpovědnost za uvolnění toxických látek a dále perzistentních a bioakumulativních látek do mořského akvatického ekosystému, přičemž velká pozornost je věnována látkám patřícím mezi perzistentní organické polutanty (POPs). Je nutné, aby zúčastněné země přijaly konkrétní opatření v boji proti znečištění mořských ekosystémů a zároveň přispívaly k zachování a obnově mořské biologické rozmanitosti, ochraně lidského zdraví a podpoře využívání mořských přírodních zdrojů.

Některé konkrétní cíle programu

- Znečištění z urbanizačních center
 - městská odpadní voda – do roku 2025 odstraňování v souladu s protokolem LBS² Spojených národů
 - pevný odpad – do roku 2025 redukce u zdroje, recyklace, kompostování, ...
- Znečištění z průmyslových center:
 - Pesticidy: DDT, Aldrin, Dieldrin, Endrin, Chlordane, Heptachlor, Mirex, Toxaphene, Hexachlorbenzen
 - Polychlorované bifenily, dioxiny a furany, PAHs
 - Těžké kovy (Hg, Cd, Pb) a organokovové sloučeniny
 - Halogenované uhlovodíky
 - Živiny (→ eutrofizace vod) z odpadních vod industriálních i městských
 - Radioaktivní a hazardní materiály
- Změny a ničení habitatů – zachovat stávající a snažit se napravit dříve poškozené ekosystémy pobřežní i mořské

Aktivity omezující výše uvedená znečištění vedou mimo jiné ke zdokonalení environmentální politiky, vědeckých znalostí, profesionálních lidských zdrojů, zvýšení kapacity a schopností institucí, implementaci environmentálně zaměřených technologií a politikám čistších produkcí a technické kooperace. Součástí je i podpora a snaha o uplatnění BAT (best available techniques) a BEP (best environmental practice).

² LBS Protokol – Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea against Pollution from Land-Based Sources and Activities podepsán roku 1996 ve městě Syrakusy. Z něj vychází mnoho limitů a doporučení pro ochranu ekosystémů Středozemního moře.

NÁRODNÍ AKČNÍ PLÁNY

Každá země zapojená do MED POL programu musela kvantifikovat zdroje znečištění v pobřežních oblastech a pro každou tuto zemi byl zpracován tzv. Národní akční plán, který řeší nápravy tohoto znečištění. Národní akční plány byly oficiálně schváleny smluvními stranami Barcelonské úmluvy v roce 2005.

Národní akční plán zohledňuje životní prostředí, sociálně-ekonomické podmínky, management, instituční a technické zázemí dané země. Musí popisovat zasazení se dané země, její politiku, výměnu informací mezi státy, sdílení moderních nápravných technologií, začlenění veřejnosti a stabilní financování.

Jejich základním cílem je rozvíjet a realizovat konkrétní projekty na snížení znečištění, jako:

- zmobilizovat zainteresované strany a zdroje,
- vybudovat opakovatelný proces, na jehož základu se dá stavět
- začlenění do příslušných institucí, rozpočtových a politických rámců
- informovat veřejnost o tomto problému

Důsledkem národního akčního plánu by mělo být výrazné zvýšení ekonomického, technologického a sociálního rozvoje.

Národní akční plán je rozdělen do dvou období – krátkodobé a dlouhodobé. V krátkodobém horizontu je zaměřen na soukromý sektor. Jedná se o poskytnutí finanční podpory a pomoci na nápravná opatření, začlenění tohoto sektoru do celého programu, popřípadě udělování finančních postihů za nedodržení podmínek.

Do dlouhodobého období jsou zapojeny národní a lokální instituce, průmyslový sektor a nevládní organizace. Jejich snahou je především zajištění dostatečného množství finančních zdrojů pro tento program. Finance jsou získávány jak od dárcovských zemí tak také od Světové banky, či GEF (Global Environment Facility). Dále je cílem těchto institucí formulace vhodných strategií a budování kontaktů s jinými organizacemi a orgány (Evropská investiční banka, Evropská komise...).

Pro naplnění cílů MED POL Programu a lepší kooperaci zainteresovaných států byla ustanovena koordinační skupina The MedPartnership (The Strategic Partnership for the Mediterranean Large Marine Ecosystem), která sdružuje regionální, mezinárodní, nevládní a

další organizace i státy v okolí Středozemního moře – 21 států s podporou Evropského společenství (Albánie, Alžírsko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Egypt, Evropské společenství, Francie, Chorvatsko, Izrael, Itálie, Kypr, Libanon, Libye, Malta, Monako, Maroko, Řecko, Slovinsko, Sýrie, Španělsko, Tunisko a Turecko).

Závěrem

Všechny strany účastníci se MED POL Programu jsou povinny každé 2 roky odevzdat hodnocení uplynulých 2 let z hlediska dosažení cílů i vstanuvších problémů při vykonávání aktivit programu.

Ve dnech 4.-5. 11. 2014 se uskutečnilo 6. a zatím poslední zasedání koordinační skupiny středozevní spolupráce (MedPartnership Coordination Group) v Barceloně, kde byly zhodnoceny dosavadní úspěchy, tedy prozatímní splnění téměř 80% navržených aktivit v rámci projektu ochrany Středozemního moře.

On-line prezentace:

<https://prezi.com/odkiibfawhia/med-pol-programme/>

Zdroje:

<http://www.unepmap.org/>

<http://www.themedpartnership.org/>

United Nations Environment Programme. *Mediterranean Action Plan: Med Pol: Strategic action programme to address pollution from land-based activities*. 177 p., 1999, Athens.